

Preek 1 Korinte 8:1-13; 10:23-11:1 – Vrijheid

Broeders en zusters, gemeente van de Here Jezus,

Vrijheid, wat is dat een geweldig iets dat je mag zeggen dat je vrij bent. Sinds de bevrijding leven wij Nederlanders in vrijheid, dat wil zeggen dat we niet te maken hebben met vijandelijke onderdrukking. En die vrijheid daar hechten Nederlanders grote waarde aan. Wij mogen geloven wat we willen. Je mag in Nederland christen zijn, maar ook moslim, boeddhist of atheïst. Er wordt je geen strobreed in de weg gelegd. In Nederland mag je ook zeggen wat je wil. Vrijheid van meningsuiting. Die vrijheid geeft ons de ruimte om te evangeliseren, maar de keerzijde is wel dat een ander ook mag zeggen wat hij wil en de vrijheid heeft om bijvoorbeeld het christelijk geloof belachelijk te maken. Nederland kent ook een vrije pers. De kranten worden niet gecensureerd door de overheid, zoals in sommige dictatoriale landen gebeurt. Ook in de kerk praten we graag over onze vrijheid. De christelijke boodschap is een boodschap van bevrijding. Jezus heeft ons in de vrijheid gezet. We zijn bevrijd van schuld, van zinloosheid, van de dood. Maar wil die vrijheid nu ook zeggen dat we maar kunnen doen wat we willen zonder dat ik me iets aantrek van mijn broeder of zuster in de gemeente. Daar gaat het vandaag over in m'n tweede preek uit de Korintebrief.

Vorige week heb ik voor het eerst met u stilgestaan bij de 1 Korintebrief. Toen ging het over partijschap – fanclubs – in de gemeente. de Korintiërs liepen achter hun favoriete voorganger aan, ik ben van Paulus en ik ben van Apollos. Ik heb toen in mijn inleiding verteld dat Korinthe een grote havenstad is. Een mengelmoes van culturen en religies. De mensen die tot geloof kwamen hadden dan ook allemaal verschillende achtergronden. Neem nu de mensen met een Joodse achtergrond. Zij zullen hun hele leven nog niet aan tafel hebben gegeten met een niet-Jood. Je weet immers maar nooit wat je voorgeschoteld krijgt. U herinnert zich vast wel dat visioen van Petrus met dat laken met al die onreine dieren erop. Hoeveel weerstand riep het wel niet op bij de Jood Petrus om deze dieren te slachten en te eten. Voor de Joden in de gemeente van Korinte zat het als het ware in hun systeem om overal na te vragen of het voedsel dat ze voorgeschoteld kregen wel koosjer was. De niet-Joden in de gemeente echter, kenden die voorschriften niet. Maar zij kregen nu te maken met een ander probleem. Want ze wisten maar al te goed waar het vlees uit de

vleeshallen vandaan kwam. Heel veel mensen uit de stad namen geregeld deel aan een offermaaltijd in de tempel. Tijdens deze offermaaltijden werd door middel van allerlei rituelen het vlees aan de afgoden gewijd. Een deel van het vlees werd dan vaak op een tafel in de tempel gezet, dat was voor de godheid, maar het overige vlees werd tijdens de offermaaltijden gewoon gegeten. Deelnemen aan zo'n offermaaltijd was alleen mogelijk als je ook deelnam aan het offerritueel.

Behalve deze offerrituelen gebeurde het ook wel dat welgestelde Korintiërs in één van de vertrekken van de tempel een diner organiseerde, of een bruiloft hield. Als gelovige kon het maar zo gebeuren dat je door je burens voor zo'n bijeenkomst werd uitgenodigd. Natuurlijk kun je niet altijd bedanken voor de eer en ontkom je er niet aan dat je weleens zo'n feestje moet bijwonen. Maar ja, wat doe je dan als de barbecue begint? Want je kunt wel nagaan dat het vlees dat op deze feestjes genuttigd werd, afkomstig was uit de tempel en dus aan de afgoden gewijd was. Het werd echter voor de christenen in Korinte nog ingewikkelder. Want in de vleeshallen in de stad – zeg maar in de slagerij – werd allerlei vlees verkocht. En de slaggers kochten ook wel eens het vlees op wat over was in de tempel. Dus zelfs het vlees dat je bij de slager kocht kon aan de afgoden gewijd zijn. Nu zou je als gelovige nog wel navraag kunnen doen bij de slager naar de herkomst van het vlees. Maar wat dan als je bij je niet-christelijke burens of familie thuis te eten bent uitgenodigd? Je buurman zal vast geen navraag gedaan hebben naar de herkomst van het vlees. Mag je dat vlees nu gewoon eten of niet? En zo kwamen de gelovigen van die gemeente in Korinte voor allerlei dilemma's te staan. En het ingewikkelde is dat ze er ook heel verschillend mee omgaan.

In Korinte gaf dat de nodige wrijving. Want broeder A heeft wat je noemt een ruim geweten. En hij kan het ook nog prima onderbouwen ook. Sinds hij de God van Israel heeft leren kennen, is hij tot de overtuiging gekomen, dat afgoden niet werkelijk bestaan. Er is maar één God. Hij is de enige. En als de afgoden niet bestaan, dan weten we ook dat een offer aan een afgod niets voorstelt. En omdat een offer aan een afgod niets voorstelt, stelt het eten van gewijd offervlees ook niets voor. En daarom ga ik gerust naar de afgodentempel om mee te doen met de feesten daar. Dat offerritueel neem ik voor lief. Het smaakt me er niet minder om. Wie doet me wat? Ik ben vrij!

Maar ja, in de gemeente hebben we ook te maken met broeder B. Hij heeft nog niet zolang geleden afstand genomen van de afgodendienst. Sinds hij tot de overtuiging

is gekomen dat de God van Israel de enige echte is, heeft hij alles afgezworen dat met de afgodendienst te maken heeft. Die afgodentempel daar loop je met een boog omheen. En vlees eten dat aan de afgoden is gewijd is uit den boze. Misschien wel letterlijk 'van de boze'. Zelfs als je bij de burens op visite bent, eet je geen vlees, want stel je voor dat je toch per ongeluk een stukje van de aan de afgoden gewijde biefstuk eet, wat dan? Het heeft deze broeder heel wat gekost. De mensen in zijn omgeving kijken hem vol onbegrip aan. Waren onze feestjes dan niet gezellig?. Hebben we dan geen plezier gehad vroeger? Mag je dat echt niet meer van 'je geloof'. Deze broeder B, die zo radikaal afstand heeft genomen van de afgodentempel, snapt natuurlijk helemaal niets van broeder A. Hoe kan broeder A dat nu doen? Zou hij wel echt een christen zijn? Het brengt hem aan het twijfelen. En broeder A snapt weer helemaal niets van broeder B. Wat doe die moeilijk zeg. Denk je nu echt dat het kwaad kan om vlees te eten dat aan een niet-bestaande afgod is gewijd? Vlees is vlees, je denkt toch niet dat je door het eten van een stukje vlees weer onder invloed van de afgoden kunt komen.

Behalve broeder A en broeder B had je natuurlijk ook nog mensen die een middenpositie innamen. In de afgodentempel eten ging wat ver, maar als ze bij de burens op de barbecue waren aten ze gerust wat hen werd voorgeschoteld. Het gaf nogal wat onrust in de gemeente. En naar alle waarschijnlijkheid heeft de gemeente Paulus om advies gevraagd: Hoe moeten we hier nu mee omgaan? We hebben net met elkaar het antwoord van Paulus gelezen.

En dat antwoord van Paulus is heel goed te gebruiken bij allerlei verschillen van inzicht in de gemeente. Want we leven als gelovigen allemaal midden in deze wereld. En dan kun je zelf wel een discipel van de Heer zijn, maar de wereld is nog niet nieuw. En in de omgang met die wereld moet je soms keuzes maken. En dan kun je maar zo mee maken dat je broeder heel andere keuzes maakt.

Laten we daarom maar eens kijken hoe Paulus omgaat met dit meningsverschil.

Paulus gaat eerst in op de argumenten van broeder A. In principe heb je helemaal gelijk. Aan jouw kennis mankeert niks. Theologisch geen speld tussen te krijgen. Er is maar één God en een afgod is een nep-god. Dat is voor iedere christen een uitgemaakte zaak. Maar als je denkt dat je op puur theologische argumenten de onderlinge omgang kunt vastleggen zit je helemaal mis. Al is je kennis nog zo bijbels, je gaat de mist in als je puur alleen op de kennis richt. Wie dat doet wordt

opgeblazen, verwaand. Die loopt met z'n neus in de lucht en kijkt neer op z'n geloofsgenoten. Zij weten immers niets. Zij hebben er niets van begrepen. Zij kunnen op geen stukken na tippen aan jouw theologische kennis.

Als dat gaat gebeuren, als gemeenteleden zich puur en alleen door verstandelijke kennis laten leiden, is dat funest voor de gemeente. Dan komen er scheuren in de muren en uiteindelijk krijg je een puinhoop. Wie zich op z'n kennis beroept, trapt omlaag, loopt over broeders en zusters heen, walst hen plat. De onderlinge omgang mag niet alleen bepaald worden door verstandelijke kennis – hoe juist onze inzichten ook mogen zijn – maar bovenal door liefde! Alleen liefde leidt tot echte kennis. Echt kennen kun je pas als je liefhebt. Zo kun je ook een heleboel kennis hebben over God, maar als het daarbij blijft, ken je Hem nog niet echt. Dat is de theorie! Pas als je Hem liefhebt wordt Hij echt door jou gekend.

Tussen twee haakjes, bij dat derde vers is de betekenis niet helemaal zeker. *Maar heeft iemand God lief, dan is deze door Hem gekend.* De vertaling is glashelder, maar de hoofdletters zijn er door de vertaler ingezet. Het Grieks kent geen hoofdletters. De vertaler heeft ervoor gekozen om 'deze' met een kleine letter te schrijven en 'Hem' met een hoofdletter. En natuurlijk is het ook helemaal waar, Als je God liefhebt dan kent Hij jou. Gelukkig wel. Maar gezien het tekstverband zou het best zo kunnen zijn dat de hoofdletters eigenlijk omgewisseld moeten worden. *Dan is Deze (hoofdletter: God dus!) door hem (kleine letter: de gelovige dus) gekend.* Alleen wie God liefheeft kent Hem echt. Die heeft geen kennis over God, maar die kent God. Dan is er sprake van een liefdesrelatie! En die liefde is een absolute voorwaarde voor de onderlinge omgang in de gemeente.

Wij hebben telkens weer de neiging om onze onderlinge meningsverschillen op te lossen met ons verstand, door logisch denken. Daar gooien we elkaar plat mee en dan denken we dat we de ander overtuigd hebben. Maar dat is helemaal niet waar. Mensen platgooien met argumenten is iets heel anders dan overtuigen. Het wordt namelijk niet ervaren als een daad van liefde maar als een daad van agressie, als een aanval. Als christenen elkaar alleen maar met argumenten bestoken kom je geen stap verder, ook al zijn je argumenten nog zo goed bijbels onderbouwd. Op die manier jaag je elkaar alleen maar de loopgraven in.

Hoe doorbreek je dat? Mensen komen alleen hun loopgraven uit als ze merken dat er geen vijand tegenover hen is, maar iemand die hen en God liefheeft. Problemen en meningsverschillen in een gemeente kun je alleen maar goed hanteren als je van

elkaar proeft dat je God liefhebt en elkaar liefhebt. Je broeder of zuster moet proeven dat je met jouw argumenten die ander niet wil platwalsen, maar dat je hen wil dienen. Daarom is onderling gesprek van hart tot hart ook zo belangrijk. Je praat niet over elkaar, maar met elkaar. Daaraan ontbrak het in Korinte. In Korinte zaten ze op de toer van het eigen gelijk willen doordrukken. En dan zegt Paulus: ook al heb je alle gelijk van de wereld, dan zit je er toch naast. Want het ontbreekt aan liefde.

Na dit gezegd te hebben gaat Paulus inhoudelijk op de 'offervleeskwestie' in. En dan begint hij daar waar de gemeenteleden het eens zijn. Hij gaat als het ware eerst terug naar het fundament. *Voor ons nochtans is er maar één God, de Vader, uit wie alle dingen zijn en tot wie wij zijn, en één Heer, Jezus Christus, door wie alle dingen zijn en wij door Hem.* Er is maar één God en er is maar één Heer. Hierover was geen meningsverschil in de gemeente. Aan die belijdenis vasthouden was trouwens helemaal niet zo simpel in een maatschappij die wemelde van de goden en heren. Want ook al bestaan die goden en heren niet echt, er gaat wel een macht van uit. De goedheiligman bestaat ook niet echt, maar toch gaat er een invloed vanuit. De hele samenleving komt begin december in beweging. En waag het maar eens om daar niet aan mee te doen. Dat kun je bijna niet maken. Ga maar eens vertellen aan je kind dat het de schoen niet mag zetten terwijl de rest van de klas het wel mag. Op dezelfde manier kan er ook invloed van uitgaan als de hele samenleving is afgestemd op goden en heren. Vooral de keizercultus, waarin de keizer als heer vereerd werd, heeft de christenen met hun belijdenis dat Jezus de enige Heer is, heel veel te lijden gebracht, soms zelfs met de dood ten gevolg.

Die macht van die goden en heren werd door sommige christenen als heel reëel ervaren. Eten van offervlees werd als een terugkeer naar de afgoden ervaren. En die broeders, die in theorie gelijk hebben: een afgod is niks, zouden door hun houding hun geloofsgenoten aan het wankelen kunnen brengen. En dan zegt Paulus: dat wil ik niet op m'n geweten hebben. Als ik door vlees te eten, mijn broeder aanstoot geef, wil ik nog liever m'n hele leven geen vlees meer eten.

Deze tekst heeft voor heel wat misverstanden gezorgd.

Het woord dat Paulus hier gebruikt voor 'aanstoot geven', de SV heeft 'ergeren', betekent zoiets als 'struikelen waardoor je ten val komt'. Dat moeten we ons wel even goed realiseren. Deze tekst wordt namelijk geregeld gebruikt op een manier die niets met Paulus' bedoeling te maken heeft. Als er in een kerk iets gebeurt, dat van

het gebruikelijke patroon afwijkt, hoor je al gauw zeggen: dat moet je niet doen, want er zijn mensen die zich ergeren, zich eraan stoten en je moet elkaar geen aanstoot geven.

Als dat de bedoeling was van deze woorden dan zou er nooit iets kunnen gebeuren in de gemeente buiten het vaste patroon. Want er is altijd wel iemand die zich ergens aan ergert. Op die manier ga je deze tekst uit z'n verband rukken en gebruiken om te manipuleren. Door middel van jouw ergernis kun je iedere verandering tegenhouden. Want mensen kunnen zich ergeren aan de kleding van voorgangers of kerkenraadsleden, mensen kunnen zich ergeren aan de snelheid van het zingen, of het volume van de muziek, mensen kunnen zich ergeren aan de lengte van de mededelingen of van de preek. Paulus wil absoluut niet zeggen dat we met al deze ergenissen rekening moeten gaan houden. Mensen die zich ergeren moeten eerst in de spiegel kijken of het wel terecht is dat ze geërgerd zijn. En als ze goed gekeken hebben dan worden ze zich waarschijnlijk bewust dat ze zich moeten bekeren van hun geërgerde houding.

Het ergeren of aanstoot geven waar Paulus het over heeft is iets heel anders. Hij heeft het over iets wat jij doet, waardoor een zwakke broeder ten val kan komen. In dit geval was dat offervlees eten. Als die zwakke broeder aanstoot geeft aan jouw handelen en daardoor ten val komt, dan heb jij een grote verantwoordelijkheid. In dat geval moet je geen vlees eten. Voor het behoud van je broeder of zuster! Wie dat dan toch doet zondigt tegen Christus. Maakt dat offervlees eten tot iets fouts. Nee, het wordt fout als je je broeder ermee aan het wankelen brengt. Wie het zwakke geweten van een broeder kwetst en kneust, zondigt niet alleen tegen die broeder maar ook tegen Christus zelf. In de gemeente behoren we zuinig te zijn op elkaar. Zo deed Jezus dat ook. Hij verbrak het geknakte riet niet en doofde de rokende vlaspit niet uit. Hij beschermt het juist.

Het eten van offervlees is voor ons geen issue meer. Maar het basisprincipe dat Paulus hanteert geldt voor alle eeuwen. Wees zuinig op elkaar. Sla elkaar niet om de oren met argumenten, maar laat je leiden door liefde. Daarbij past geen geërgerde opstelling. Alleen in liefde kan er gesproken worden over verschil van inzicht. Zie toe op elkaar. En als het nodig is voor het behoud van de ander, zie af van je eigen vrijheid. Wees de minste. Zo groeien wij, ons aan de waarheid houdend, in liefde naar Hem toe, die het Hoofd is, Christus (Efeze 4:15). AMEN

Juni 2014

G.P. Hartkamp

Wapenveld